

Vidensbegreber og nye interaktive medier

Med Web 2.0-teknologiernes indtog har både underviseren og de lærende fået nye roller, og det stiller nye krav til deres kompetencer. Nogle lærende er allerede langt fremme med brugen af Web 2.0, men samtidig er mange børn og unge ikke med – og det er mange af underviserne heller ikke. Der er brug for at udbrede kendskabet til de udfordringer, som skolen står overfor.

Af Niels Jakob Pasgaard, @ventures / Det Nationale Videncenter for e-læring nipa@aabcdk og Lise Marie Steinmüller, @ventures / Det Nationale Videncenter for e-læring list@aabcdk

De sociale medier og Web 2.0-teknologierne har de senere år holdt deres indtog i det danske medielandskab. Det helt store spørgsmål i en pædagogisk sammenhæng er, hvilken betydning disse nye teknologier har for vidensbegrebet, læringsbegrebet og for vores måde at arrangere undervisning på.

I denne artikel vil vi give Det Nationale Videncenter for e-lærings bud på svar på dette spørgsmål.

Sociale medier, Web 2.0 og det ændrede vidensbegreb

Vidensbegrebet har gennem de senere år ændret sig. Hvor det tidligere var et væsentligt krav til gyldigheden af viden, at den var objektivt og sand, er det i dag i højere grad et krav, at den er praktisk anvendelig. Idéen om, at viden bør være udtryk for en objektiv 'sandhed', kan siges at være erstattet af en idé om, at viden skal være anvendelig og 'virke'.

Også måden, hvorpå vi producerer viden, har ændret sig. Hvor viden tidligere blev skabt i og tilhørte et lukket fællesskab, f.eks. en profession eller et forskningsfællesskab, er den i dag i højere grad et fælles samfundsmæssigt anliggende. Videnskvalitet blev tidligere bedømt internt i det lukkede fællesskab ud fra en række kriterier, som var fastsat af fællesskabet selv, men i dag bedømmes den i langt højere grad ud fra, hvorvidt den har en samfundsmæssig værdi. Derfor kan man tale om, at vidensproduktionen er blevet demokratiseret.¹

Web 2.0-teknologierne har de senere år understøttet denne demokratisering af vidensproduktionen. Viden om mange forskellige emner er i bl.a. Wikipedia blevet et fælles anliggende, som alle har adgang til, og som alle kan bidrage til. Det betyder, at viden ikke kan betragtes som statisk, men i stedet må betragtes som dynamisk og dermed også som foreløbig. Ethvert opslag på Wikipedia kan redigeres af brugerne, og ingen kan hævde at sidde inde med den endelige definition på et givent begreb. At viden er fælles understøttes yderligere af, at den ikke findes ét sted, men i netværk som går på tværs af professioner, landegrænser og teknologier. Netværkene er løse strukturer, som konstant skabes, udvides og forsvinder igen, bl.a. i form af links mellem websider og blogs, og i brugen af sociale bogmærker.

Sociale medier og Web 2.0-udviklingen i skolen

I og med at vidensbegrebet har ændret sig, og de sociale medier er blevet en vigtig brik i vidensproduktionen og vidensformidlingen, er det også nødvendigt at tænke de nye teknologier ind i pædagogikken. Forholdet mellem underviseren og de lærende må nytænkes, når viden ses som dynamisk og tilhørende alle.

Mange børn og unge møder i skolen med en forståelse for brugen af Web 2.0 i forbindelse med deres daglige sociale kontakt via nettet.

Underviseren kan ikke længere hævde at sidde inde med de rigtige svar i alle sammenhænge, og den viden de studerende har adgang til via eksempelvis de sociale medier, kan i mange tilfælde true underviserens rolle som 'absolut ekspert'. I stedet for at være ekspert må underviseren derfor optræde som konsulent eller vejleder for de lærende.

Udviklingen stiller også nye krav til de lærende. Hvor de tidligere ukritisk kunne henvende sig til underviseren for at få svar på deres spørgsmål, må de nu kunne vurdere, om det svar de får fra underviseren er fyldestgørende, eller om de må opsøge andre eksperter på området, for at få besvaret deres spørgsmål bedst muligt.

Både underviseren og de lærende får altså nye roller, der stiller nye krav til deres kompetencer.

Hvor læreren tidligere skulle være i stand til at give de lærende korrekte og fyldestgørende svar på deres spørgsmål, skal hun nu være i stand til at vejlede de lærende i, hvor og hvordan de finder disse svar. Underviseren har derfor brug for stærke kompetencer i forhold til at søge og indsamle informationer, og i forhold til at guide de lærende gennem strømmen af informationer.

Der er også børn og unge, som ikke anvender Web 2.0, ligesom der er mange undervisere som ikke er fortrolige med medierne eller slet ikke anvender dem.

Hos de lærende stiller det nye vidensbegreb og de sociale medier også krav til kompetencer indenfor informationssøgning og -indsamling. Samtidig skal de være i stand til at indgå i vidensproduktion, ligesom de skal have kompetencer, der gør dem i stand til at analysere og bedømme forskellige informationer og informationskilder. Endelig stiller brugen af sociale medier krav til de lærende i forhold til deres kommunikations- og samarbejdskompetencer.

Digital dannelse – skolens nye opgave

Mange børn og unge vil møde i skolen med en forståelse for brugen af Web 2.0 i forbindelse med deres daglige sociale kontakt via nettet. De er vant til at kommunikere i sociale digitale netværk og anvender medierne dagligt til at fastholde kontakter i mere eller mindre veldefinerede venskaber. De bruger fx medierne som kilde til at spørge og høre om andres mening, men også til udveksling af ”small talk” i forskellig form. For mange brugere smelter skoleliv, privatliv og arbejdsliv sammen, når de anvender de forskellige tilgængelige Web 2.0 medier.

Der er også børn og unge, som ikke anvender Web 2.0, ligesom der er mange undervisere som ikke er fortrolige med medierne eller slet ikke anvender dem. Spændvidden i anvendelsen er derfor stor. Det er forståelsen for og kendskabet til, hvordan Web 2.0 kan inddrages i undervisningen, også.

Mange skoler har anskaffet skoleplatforme, men må ofte konstatere at elever og studerende kun i begrænset omfang anvender dem. I stedet opretter en eller flere elever eller studerende på eget initiativ et forum på fx Facebook, hvor klassens medlemmer udveksler faglige og private informationer.

Kommunikationen foregår på den måde uden for skolens regi, hvorfor det kan være svært som underviser at danne sig et overblik over kommunikationen og den sociale interaktion mellem eleverne eller studerende. Derfor er der også den fare, at elever og studerende, som ikke færdes i det digitale miljø, kobles fra. Brugen af Web 2.0 kan derfor både virke fagligt og socialt inkluderende og ekskluderende, og disse medier stiller derfor skolen overfor nye udfordringer i forhold til:

- at kunne begå sig socialt i Web 2.0 teknologier
- at kunne kommunikere og modtage kommunikation i et åbent digitalt miljø
- at kunne håndtere de praktiske aspekter i Web 2.0 teknologierne
- at kunne forholde sig kritisk til indlæg
- at kunne skelne mellem det personlige, det private og det offentlige
- at kunne adskille ejerskab og fællesskab til fx tekster

At kunne begå sig socialt

Her er udfordringen at sikre, at alle i en klasse eller på et hold indgår i de digitale sociale miljøer. For at kunne indgå er det nødvendigt at forstå de sociale regler, der eksisterer i de sociale miljøer, der som oftest har karakter at en række mere eller mindre løst forbundne netværk. Brugere skal vide, hvordan de bliver medlem, og hvordan de skal begå sig i miljøet.

At kunne kommunikere

Skolen har som udfordring at sikre at børn og unge ved, hvordan man kommunikerer i et åbent digitalt miljø. Man skal kunne forstå mekanismerne i den skriftlige kommunikation, betydningen af at tilkoble fx et webkamera, kunne forstå netetikette og brugen af smilies, kunne reagere hensigtsmæssigt på uacceptable indlæg, kunne modstå og modarbejde mobning eller urigtige indlæg. Og nok så vigtigt: kunne udtrykke sig nogenlunde klart og præcist og være klar over at indlæggene også er tilgængelige om en uge, en måned, et år og om ti år. Det vil sige, at man skal være ret sikker på, at man også i fremtiden har lyst til at læse det man skrev engang.

At kunne håndtere Web 2.0 rent praktisk

Skolen har en udfordring i at få elever og studerende, uanset om de er daglige brugere af Web 2.0 eller ej, til at forstå hvad medierne kan, hvordan de hænger sammen, og hvilke der bruges til hvad. Dertil kommer det rent praktiske i at kunne oprette sig som bruger, og kunne anvende de værktøjer, der stilles til rådighed.

At kunne forholde sig kritisk til indlæg

Det er ikke kun en Web 2.0-problematik, men gælder al brug af nettet. Hvordan undersøger man om et indlæg er noget man kan tro på, og om det er anvendeligt i den konkrete situation? Og hvordan kan man sikre sig et bedre kendskab til afsenderen, og hvordan kan man efterkontrollere kilden?

At kunne skelne mellem det personlige, private og offentlige
Mange indlæg i Web 2.0 er personlige og ofte så private, at de ikke egner sig til visning i medier med offentlig adgang. Skolen har en udfordring i at lære elever og studerende, at man godt kan være personlig i sine indlæg, fx hvis man udtrykker holdninger, men at man skal være varsom med private oplysninger og indlæg. Udfordringen findes også i forhold til undervisernes rolle som offentlige personer, der ikke nødvendigvis ønsker at kommunikere personligt og da slet ikke privat med elever og studerende. For at kunne opretholde retten til at være en privat person kan det derfor være nødvendigt at opstille rammer for, hvilke oplysninger og holdninger, der lægges ud i et fælles forum.

At kunne adskille ejerskab og fællesskab til fx tekster

Forsøg med brugen af wiki's i undervisningen har vist at elever og studerende er meget tilbageholdende med at rette i hinandens indlæg. Indlæg fra hold eller klassekammerater opfattes som værende så følsomme eller private, at man ikke retter i dem.

Dette er imidlertid imod hele ideen med at bruge wiki's i undervisningen, og paradokset er, at de samme elever eller studerende lystigt kan bruge løs af tekster, de finder på nettet, uden at der angives klare kilder. Der er således en tendens til, at man ikke bruger og retter i noget, som personer, man kender, har udarbejdet, hvorimod man gerne retter i og bruger tekster, som ubekendte har skrevet. Skolen har derfor en udfordring i at lære elever og studerende at skelne mellem, hvornår man er "ejer" af en tekst, og hvornår teksten netop bliver god, fordi man ejer den i et fællesskab, som alle kan bidrage til.

En enorm ressource

Web 2.0 er integreret i mange børn og unges hverdagsliv, som værktøj til at fastholde venskaber og netværk, som et sted hvor man udtrykker sig mere eller mindre formelt om holdninger, humør og faglighed, og som et sted hvor man henter, deler, leverer og redigerer viden opbygget i et fællesskab, som er struktureret af videns og interesse-områder mere end af personlige bekendtskaber.

Web 2.0-værktøjerne er en enorm ressource for undervisningen, hvis man som underviser møder elever og studerende i miljøerne, og hvis man lærer dem at anvende såvel deres egne, andres og de digitale ressourcer optimalt som redskaber for læring.

Noter

¹ Gibbons, M. et. al. (1994): *The new production of knowledge*. SAGE publications

Litteratur

- Undervisningsministeriet og Århus Købmandskole. (2010). *WIKI Pilotprojekt*. 122676 – FoU. Lokaliseret: <http://www.evidencenter.dk/emneside.aspx?menuID=5&omraadeID=117&sideID=206&folditem=div4>
- Dohn Nina Bonderup SDU, Det Humanistiske Fakultet, IFKI. (2009). *Web 2.0 som lærings- og arbejdsredskab*. Samfundslitteratur.
- Undervisningsministeriet. (2009) *Fælles Mål 48*. Lokaliseret: http://www.emu.dk/gsk/fag/sam/faghaefte_48/index.html